

Rijkens en enkele gelijkgezinden, onder wie J. M. de Booy en de financieel adviseur der regering Beyen, eens in de drie of vier weken de prins een lunch aan – de veronderstelling ligt voor de hand dat hij hun klachten en wensen aan de koningin overbracht.

Hoe kon men uit de moeilijkheden komen? In concreto: hoe kon bereikt worden dat de Geer als minister-president verdween?

In juli en de eerste helft van augustus werd aan de koningin duidelijk dat van het kabinet terzake geen enkel initiatief te verwachten viel. Kon zij dat initiatief nemen? *Mocht* zij het? Zij had in 1898 bij haar inhuldiging in de Nieuwe Kerk te Amsterdam de eed op de Grondwet afgelegd. In art. 79 bepaalde die Grondwet o.m.: 'De koning stelt ministeriële departementen in. Hij benoemt ministers en ontslaat hen naar welgevallen', maar de vrijheid die de drager of draagster van de Kroon naar de letter van dat artikel kreeg, was slechts schijn: ook de toepassing van dat artikel viel onder de algemene regel van het voor de werking van de constitutionele monarchie fundamentele artikel 55 waarmee het gedeelte van de Grondwet begon dat 'de macht des konings' regelde: 'De koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk.' Dat artikel betekende dat de koningin slechts handelend kon optreden, wanneer er ministers waren die de verantwoordelijkheid voor haar handelen wilden dragen. Hadden de overige ministers uit het kabinet of had een meerderheid hunner haar schriftelijk doen weten dat de Geer diende te verdwijnen, dan zou zij de zekerheid gehad hebben dat een mededeling harerzijds aan de Geer: 'U dient af te treden', de vorming van een nieuw kabinet niet in de weg zou staan, maar tot dit bericht van de ministers kwam het niet. De koningin mocht niet meer dan *vertrouwen* dat die mededeling harerzijds geen onoplosbare crisis zou doen ontstaan, en zij kon dat vertrouwen ook baseren op de gang van zaken bij het plan, een minderheid uit het kabinet naar Indië te sturen (dat plan, eerst afgevozen, was tenslotte in beginsel door het kabinet aanvaard en de Geer had in zijn brief van 29 juli geschreven over een zich 'ten volle onderwerpen' van het kabinet aan een beslissing van de koningin), maar *zekerheid* had zij niet. Het heensturen van de minister-president zou mogelijkerwijs de vorming van een nieuw kabinet betekenen – daartoe had noch zijzelf, noch haar vader ooit het initiatief genomen of, binnen het Nederlands constitutioneel bestel, ook maar *kunnen* nemen. Mocht *zij* dat wèl doen? Zij legde die vraag aan Beelaerts, van Kleffens en Gerbrandy voor. Het advies van Beelaerts kennen wij niet, maar het was zonder twijfel positief. Van Kleffens zette haar uiteen, zo vertelde hij ons in '58,

'dat er situaties waren waarin de Grondwet niet voorzag en het belang van de continuïteit van de staat toch eiste dat er verder geregeerd werd. Ik zei dat er in